

Familie- og kulturkomiteen på Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Vår ref:
25/00985-2

Saksbehandler:
Hilde Silkoset

Dato:
2. desember 2025

Svar på høring til Prop. 141 L (2024–2025) -Barnevoldsundersøkelsesloven

Barneombudet viser til Prop. 141 L (2024–2025) – Barnevoldsundersøkelsesloven. Vi har lenge støttet opprettelse av en undersøkelsesordning for at barn skal få styrket beskyttelse mot vold og overgrep og bedre rettssikkerhet. Vi støtter intensjonen bak lovforslaget og anerkjenner behovet for en ordning som kan bidra til å identifisere systemsvikt, lærings- og forbedringspunkter.

Vi har tidligere gitt innspill til undersøkelsesordningen ved deltagelse på innspillsmøte, brev til Helsetilsynet og i skriftlig høring til lovforslaget. Vi er glade for å se at våre innspill i stor grad er imøtekommet, og vil nå fremheve følgende:

Barneombudets oppsummerte innspill

- Barnets beste må være styrende for hele ordningen
- Ordningen må sikre bredt sakstilfang og utvelgelsen av sakene må være faglig funderte
- Barn må sikres rett til å bli hørt – også på systemnivå
- Undersøkelsesordningen må ha fokus på systemnivå, ikke på enkeltpersoners feil
- Det må utarbeides en plan for samarbeid med relevante aktører om hvordan rapportene skal formidles slik at kunnskapen kan bidra til endring og forbedring

Barnets beste må være styrende for hele ordningen

Vi berømmer at barnets beste er anerkjent som et viktig hensyn, men etter vår mening er vurderingene fragmentert og ikke gjennomgående. Vi savner en helhetlig og systematisk vurdering av hvordan lovens utforming og organisering faktisk fremmer barnets beste i praksis – og hvordan dette hensynet er veid opp mot andre hensyn. Når disse vurderingene ikke gjøres eller dokumenteres, svekker det etterlevelsen av Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Det er avgjørende at hensynet til barnets beste ikke bare ligger til grunn for etableringen av ordningen, men også for dens utforming, organisering og gjennomføring. Vi mener det må synliggjøres hvordan barnets beste er vurdert i spørsmål om organisatorisk plassering, sakstilfang og utvelgelse, arbeidsmetodikk og informasjonsinnhenting, og medvirkning fra barn og unge. Vi stiller oss kritiske til at dette ikke er synliggjort verken i høringsnotatet eller proposisjonen.

Bredt sakstilfang og faglig funderte utvelgelser av saker

Oppstart av undersøkelse

I høringsnotatet i forkant av proposisjonen ble høringsinstansene bedt om å ta stilling til tre ulike alternativer for når Helsetilsynet skal kunne starte undersøkelse av en tilsynssak eller en sak som også forfølges i straffesporet. Barneombudet støttet da alternativ 1; *«mens saken er under etterforskning eller tilsyn, etter avklaring med politiet eller tilsynsmyndigheten.»* Vi merker oss at departementet har landet på alternativ tre; *«når straffesaken er endelig strafferettslig avgjort eller når tilsynssaken er ferdigbehandlet»*. Vi mener fortsatt at alternativ 1 er den beste løsningen, da dette alternativet gjør det mulig å oppdage systemsvikt tidlig slik at ansvarlige offentlige virksomheter raskt kan komme i gang med forbedringstiltak. Vi er kjent med at de fleste høringsinstansene gikk for dette alternativet.

Vi fastholder tidligere støtte til alternativ 1 og anbefaler at undersøkelse kan starte mens saken er under etterforskning eller tilsyn, etter avklaring med politiet eller tilsynsmyndigheten.

Hvem kan melde inn saker

Departementet fastholder vurderingen fra høringsnotatet og velger å ikke innføre en generell meldeordning som gir privatpersoner rett eller plikt til å melde inn saker. Departementet fastholder også sin vurdering om å ikke innføre en generell meldeplikt for offentlige og private virksomheter som utfører tjenester på vegne av det offentlige. Departementet velger å gå bort fra forslaget i høringsnotatet om at Helsetilsynet skal kunne ta opp saker på eget initiativ.

Vi viser til tidligere høringssvar¹ og vil fremheve at undersøkelsesordningen vil fungere best dersom man evner å velge ut de sakene som gir mest læring. Det er viktig at ordningen blir kjent slik at ulike saker kommer inn, og det bør være bred mulighet til å melde inn saker. Vi har påpekt viktigheten av at barn selv, pårørende og ansatte i ulike offentlige organer bør ha mulighet til å melde inn saker. Vi anerkjenner at sakstilfanget for Helsetilsynet kan bli stort, men mener risikoen for at alvorlige saker ikke blir fanget opp med denne begrensningen må veie tyngre.

Vi støtter forslaget om at det er Helsetilsynet (NUBA) selv som bør velge ut hvilke saker som skal undersøkes.

Vi fastholder at barn selv, pårørende og ansatte i ulike offentlige organer bør ha mulighet til å melde inn saker.

¹ Barneombudets høringssvar – Forslag til lov om undersøkelsesordning for drap og andre alvorlige saker om vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn mv. av 31. januar 2025

Hvilke saker

For å unngå utilsiktede begrensninger i sakstilfanget ber vi komiteen vurdere om ordlyden i § 4, bokstav d bør omformuleres. Vår erfaring er at begrepet «*alvorlig omsorgssvikt*» er forbundet med foreldres omsorgssvikt, og en kan risikere at paragrafen tolkes som at paragrafen utelater saker som omhandler svikt fra andre som har ansvar for barnet, for eksempel fosterhjem, institusjon, skole eller helsetjeneste. Vi ber også komiteen vurdere om det er hensiktsmessig at statsforvaltere har en meldeplikt etter § 7 annet ledd, jf. § 4 første ledd bokstav c ettersom statsforvalter ikke foretar en selvstendig vurdering av om det foreligger brudd på straffeloven. Formålet med undersøkelsesordningen er å identifisere systemsvikt og lærings- og forbedringspunkter i offentlige virksomheters arbeid for å forebygge drap, vold, overgrep og omsorgssvikt mot barn.

Vi mener de overnevnte forslagene kan medføre en for stor begrensning i sakstilfanget sett opp mot lovens formål og ber komiteen vurdere å endre dette.

Barn må sikres rett til å bli hørt – også på systemnivå

Vi er glade for å se at det er lagt vekt på å innhente barns erfaringer og synspunkter, og at innspillene fra barn og unge har blitt brukt til å styrke bestemmelsene om medvirkning, og til å sikre at undersøkelsesordningen blir trygg og tilgjengelig for barn.

Det er videre positivt at barns rett til å bli hørt er lovfestet i § 11, og at det åpnes for at flere barn kan høres i én sak. Barns rett til å uttale seg må sikres i alle relevante saker, og vi mener det må legges til rette for at barn kan bidra med sine erfaringer også på systemnivå. Det er videre viktig at det settes av ressurser til kompetanse og utvikling av rutiner for å sikre barns medvirkning på både individ-, og systemnivå.

Departementet gir Statens helsetilsyn ansvar for å tilrettelegge gode prosesser for barns medvirkning på systemnivå i arbeidet med å etablere og videreutvikle undersøkelsesordningen. Det forutsettes at Helsetilsynet utvikler hensiktsmessige metoder og strukturer som sikrer at barns generelle erfaringer og synspunkter blir tatt i betraktning. Vi oppfordrer til at departementet ber Helsetilsynet sikre at det utvikles gode og gjennomtenkte systemer for dette formålet.

Det er positivt at barns rett til å bli hørt er lovfestet i § 11, men mener det må legges til rette for at barn kan bidra med sine erfaringer også på systemnivå.

Undersøkelsesordningen må ha fokus på systemnivå, ikke på enkeltpersoners feil

Departementet går for at det ikke skal være forklaringsplikt. Vi mener det er avgjørende at ordningen skal være sanksjonsfri og uten skyldfordeling for at den skal fungere etter intensjonen. I tidligere innspill har vi fremhevet at frykt for kontroll og sanksjoner, eller å bli ansvarliggjort, kan være et hinder for informasjonsinnhenting og læringspunkter med tanke på at ordningen er underlagt Helsetilsynet. Erfaringene fra Ukom viser at uavhengighet og fravær av sanksjonsmuligheter er avgjørende for å sikre åpenhet og informasjonsdeling. Vi støtter

prinsippene om at den skal ha fokus på systemnivå, ikke på enkeltpersoners feil, samt anonymiserte rapporter.

Samarbeid med utdanningsinstitusjoner og fagmiljøer om formidling av kunnskap

Barneombudet støtter ambisjonene om å utarbeide offentlige rapporter med lærings- og forbedringspunkter etter gjennomførte undersøkelser. Rapportene skal formidles til relevante aktører, for at kunnskapen kan bidra til endring og forbedring. I det videre arbeidet oppfordrer vi til at det utarbeides en plan for hvordan samarbeid med utdanningsinstitusjoner, fagmiljøer, praksisfeltet og andre aktuelle aktører skal foregå.

Vi mener at lovforslaget har potensial til å styrke barns rettssikkerhet og forebygge fremtidige alvorlige hendelser, men at dette forutsetter at ordningen utformes med barnets beste som overordnet prinsipp. Vi oppfordrer komiteen å følge opp Barneombudets anbefalinger i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

Mina Gerhardsen
barneombud

Hilde Silkoset
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Vedlegg

Vs_ Mottatt skriftlig innspill - Prop. 141 L (2024-2025) - Familie- og kulturkomiteen

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo